

→ De basisvaardigheden taal, rekenen en burger-schap zijn nog steeds niet op orde.
FOTO JORIS VAN GENNIP

Jaarlijks rapport Inspectie roept op tot meer samenwerking

Kwaliteit onderwijs blijft zorgelijk

De kwaliteit van het onderwijs in Nederland is weer niet verbeterd, blijkt uit de jaarlijkse rapportage van de inspectie. Volgens de directeur-generaal van de onderwijsinspectie zou Amsterdam eens kritisch kunnen kijken naar het aantal kleine scholen.

Raounak Khaddari
ONDERWIJS

Het stemt weinig positief, de nieuwe *Staat van het Onderwijs*. Uit dit jaarlijkse rapport van de onderwijsinspectie blijkt wederom dat de kwaliteit van het onderwijs ondermaats is. Het schrijvende: de conclusies zijn haast hetzelfde als in de rapporten van vorig jaar en het jaar daarvoor. "Dat is natuurlijk een constatering die niet prettig is en waar ik me erg veel zorgen over maak," zegt waarnemend inspecteur-generaal Ria Westendorp.

Uit het nieuwe rapport blijkt dat het kwaliteitstekort op scholen hardnekkig is, dat 'steeds meer leerlingen en studenten de basisvaardigheden taal, rekenen en burgerschap onvoldoende beheersen', dat er grote (kwaliteits)verschillen zijn tussen scholen en dat het onderwijsveld niet genoeg verantwoordelijkheid neemt.

'Ons onderwijs is verregaand gedecentrali-

seerd en gaat uit van autonomie van professionals en besturen. Hierin schuilt wel een risico: goed onderwijs wordt de verantwoordelijkheid van iedereen, maar in de praktijk te vaak van niemand. Vrijheden worden vrijblijvendheden,' is in het rapport te lezen.

Die vrijblijvendheid heeft volgens Westendorp als gevolg dat het vooral een kwestie van geluk is als kinderen bij het afronden van hun schoolcarrière klaar zijn voor de maatschappij. "Er zijn veel kinderen die het onderwijs verlaten zonder dat ze voldoende gecijferd en geletterd zijn," zegt Westendorp. "Dat is natuurlijk voor de maatschappij een groot probleem en nog meer voor de kinderen zelf. Je hebt dan te weinig kennis om je goed staande te kunnen houden in onze samenleving. Als ik bijvoorbeeld lees over een grote groep jongeren die in de problemen komt door uitgesteld betalen, dan vind ik dat zorgwekkend."

Kansongelijkheid

'Zorgen' van de onderwijsinspectie zijn niet voldoende om het tij te keren. Dit is namelijk het zoveelste jaar dat wordt vastgesteld dat het niet goed gaat. Vorig jaar zei Alida Oppers, inspecteur-generaal van het onderwijs, tegen *Het Parool* dat de stap naar verbetering te lang duurt. "De problemen die we vandaag weer in kaart brengen zijn niet van gisteren," aldus Oppers.

Het zijn wel de problemen waar kinderen vandaag mee te maken hebben en waar kinderen die uit gezinnen komen zonder geld, het hardst door getroffen worden. Aangezien de onderwijskwaliteit in Nederland ondermaats is, kopen ouders met geld bij particuliere bijlesaanbieders onderwijs in voor hun kind en vullen externe partijen zoals adviesbureaus, educatieve uitgeverijen en huiswerkinstututen de gaten.

Dat niemand tijd terug krijgt en dat leerlingen nooit hun schoolcarrière over kunnen doen en de rest van hun leven de gevolgen ondervinden van de achterstanden die ze nu oplopen, onder-schrijft Westendorp. "We hebben een doorlopende leerlijn. Als een kind ergens hiaten oploopt en dat wordt niet goed opgepakt omdat de kwaliteit onvoldoende is, dan laat je potentie liggen en krijgen kinderen niet alle kansen. Je ziet dat die verschillen vaak en vooral nadelig uitpakken voor groepen kinderen die juist het meest gebaat zijn bij goed onderwijs. Daar-

meer groeit de kansongelijkheid."

In Amsterdam is al langer bekend dat de pijn van schaarste in het onderwijs ongelijk verdeeld is. Op plekken waar leerlingen het hardst leerkrachten en onderwijscontinuïteit nodig hebben, zijn de lerarentekorten het grootst. Dat speelt met name in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord. De tekorten hebben volgens de onderwijsinspectie '(zeer) ernstige gevolgen' en zullen niet op korte termijn opgelost zijn.

Samenwerking

Het verlangen naar een oplossing is groot en daarvoor doet de onderwijsinspectie een aantal aanbevelingen. Een daarvan is dat scholen van elkaar moeten leren en hulp moeten zoeken bij elkaar. "We weten dat het wél kan," zegt de Westendorp. "Er zijn scholen die de kwaliteit wel kunnen waarborgen en we willen dat die scholen kennis uitwisselen met scholen waar dit nog niet lukt. Want het kan en dat zien we ook."

In Amsterdam is het onderwijsveld echter al langer sceptisch. Samenwerken is een nobel streven, maar zolang de bekostiging aan het aantal leerlingen gerelateerd blijft, zijn schoolbesturen concurrenten en is samenwerken volgens de besturen lastig.

Westendorp: "Wat ik zie in Amsterdam is dat er heel veel kleine scholen zijn. Daar zou je vanuit het oogpunt van het lerarentekort en de onderwijskwaliteit nog een keer kritisch naar kunnen kijken. Moeten al die kleine scholen in stand worden gehouden? Ik denk dat minder kleine scholen wenselijk zou zijn. Ik ga daar niet over, maar het is wel iets voor de besturen en de gemeente om te bespreken."

'We weten dat het kan; er zijn namelijk scholen die de kwaliteit wel kunnen waarborgen'

Waarom Ierse kinderen veel beter lezen dan Nederlandse

Terwijl Nederland worstelt met leesvaardigheid onder kinderen en jongeren, blijkt Ierland een succesverhaal te schrijven. Wat kunnen we leren van de aanpak daar?

Nederlandse kinderen kunnen steeds slechter lezen en zijn minder goed in taal. Nederland is afgezakt naar de 35ste plaats op de internationale ranglijst. De leesvaardigheid van maar liefst een derde van de 15-jarigen is zo ondermaats dat zij op school en in de samenleving niet goed kunnen functioneren.

In 2015 en 2018 daalden de Nederlandse resultaten al aanzienlijk in het internationaal toonaangevende Pisa-onderzoek. Ook dit jaar staat in de *Staat van het Onderwijs* weer dat een kwart van de Nederlandse scholen onvoldoende leerlingen met een fatsoenlijk leesniveau aflevert.

Stabiliteit

Ierland, dat in 2009 nog onderaan bungelde in de ranglijst, komt inmiddels als beste van Europa uit de bus. Wereldwijd staat het land tweede, achter Singapore. De Ierse overheid schrok vijftien jaar geleden zo van de slechte cijfers, dat alles op alles werd gezet om erbovenop te komen.

Met een speciale strategie om taal en rekenen op te krikken moesten Ierse kinderen weer op niveau komen. De lerarenopleiding werd uitgebreid naar vier jaar, scholen werden aange-moedigd ouders te betrekken bij hun lessen, het hele lespakket werd omgegooid: het onderwijs werd in elke laag aangepakt.

De Ieren hebben zich in één ding onderscheiden: stabiliteit in het onderwijsbeleid, zag Wouter Wiel-draaijer, strategisch inspecteur bij de Onderwijsinspectie. Hij bekeek wat Nederland van de Ierse aanpak kan leren. "De overheid daar heeft duidelijke doelen gesteld en duidelijk richting gegeven aan het onderwijsveld. Alle neuzen dezelfde kant op, daar gaat het om."

Het Nederlandse beleid is wispel-turiger. Wiel-draaijer: "Het beleid ver-loopt hier vaak in golven. Rond 2010

'Verstikkend hoe in Nederland toetsen het leesplezier wegzuigen'

was er veel aandacht voor de basis-vaardigheden, maar dat is toen weer weggeëbd. Scholen hebben beleid nodig dat ook over een kabinetsperi-ode heen kan worden vastgehouden."

Leesplezier

Toch ligt de crux niet bij overheids-beleid, zegt hoogleraar Nederlandse letterkunde Els Stronks, maar in het onderwijs zelf. "In tegenstelling tot Nederland heeft Ierland zich snel hersteld omdat er eigenlijk niets mis was met de leeslessen."

"Wat ze in Ierland doen, is gewoon een stapel boeken neerleggen en met zijn allen lezen," zegt Stronks. "Rond 2009 hadden Ierse scholen hier steeds minder tijd voor, en dat heb-ben ze aangepakt. In ongeveer vier jaar hadden ze de eerste duidelijk zichtbaar betere resultaten, na tien

jaar waren ze uit de gevarenzone."

Frederique van Buuren, Nederlandse vertaler die in het Ierse Wicklow woont, ziet dat het Ierse onderwijs leesplezier veel centraler stelt dan het Nederlandse. Ze was lange tijd voorzitter en leerkracht van een Nederlandse taal- en cultuurschool in Dublin, en heeft zelf kinderen die naar Ierse scholen gaan. "Het is bijna verstikkend hoe toetsen in het Nederlandse onderwijs het leesple-zier wegzuigen. De funfactor in Ier-land is echt een enorm verschil."

Les stilzetten

Er is volgens Van Buuren in het alge-meen meer tijd voor lezen in Ierland. Zo doen veel scholen aan *Dear-time*. "Dear staat hier voor *Drop Every-thing And Read*. Leraren zetten dan de les stil, zodat kinderen tien minu-ten een boek kunnen lezen. Ook tijdens corona, toen veel kinderen thuis zaten, werd aan ouders gevraagd dit te blijven doen."

In Nederland is het leesplezier op scholen verdwenen, ziet ook Stronks. "In Nederland hebben we te veel gefocust op trucjes om de structuur van teksten te snappen, in plaats van de daadwerkelijke inhoud."

"25 jaar geleden dachten we dat deze methode, begrijpend lezen, een afsnijroute was om kinderen snel goed te kunnen leren lezen," vervolgt Stronks. "Nu moeten we concluderen dat het niet werkt. Als je een tekst leest, ben je dan bezig met wat het middenstuk is en wat de conclusie? Nee, je leest vooral omdat je interesse hebt in het onderwerp of omdat je daarna met iemand wilt discussiëren over wat je gelezen hebt."

"Simpel gezegd lezen Ierse kinde-ren op school meer en leuker," con-cludeert Van Buuren. Saaie teksten moeten de deur uit, vindt ze: "Het Nederlandse onderwijs moet lezen weer leuk maken voor kinderen."

Wouter Peer

Slecht onderwijs is nauwelijks politiek thema

Het gaat niet goed met het onderwijs in Nederland, blijkt opnieuw uit de Staat van het Onderwijs. De formerende partijen lijken er geen oog voor te hebben.

Bij een recente steekproef kwam ruim 20 procent van de Nederlandse scholen uit de bus als 'onvoldoende' of 'zeer zwak'. Nu holt de kwaliteit van het onderwijs al jaren achteruit, maar van deze uitslag schrokken zelfs de inspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs.

En dat is nog zonder de nieuwe manier van be-oordelen. Vanaf volgend jaar tellen Nederlands, rekenen en burgerschap extra mee. Met deze basisvaardigheden gaat het al zeker twintig jaar slecht, toont het ene na het andere onderzoek. In de jaarlijkse *Staat van het Onderwijs* luidt de onderwijsinspectie al sinds 2018 de noodklok. Toch ontbrak het onder-wijs vorige maand op de lijst thema's die PVV,

20%

→ Bij een recente steekproef kwam ruim 20 procent van de Nederlandse scholen als 'onvoldoende' of 'zeer zwak' uit de bus.

VVD, NSC en BBB wilden bespreken bij de forma-tieonderhandelingen. Op initiatief van de VVD werd het later alsnog toegevoegd, maar het beeld was duidelijk. Waarnemend inspec-teur-generaal Ria Wes-tendorp: "In het hele maatschappelijke debat krijgt onderwijs te weinig een plek."

Ze verwacht dat de poli-tiek nu duidelijkheid gaat geven: waarop moet het onderwijs zich richten? "Er wordt al jaren ge-sproken over een nieuw lespakket en nieuwe leerdoelen, maar knopen worden niet doorgehakt. Daarvoor kijkt het onder-wijs nog altijd naar Den Haag."

Ze hoopt dat daar wordt besloten dat het onder-wijs zich moet richten op de basis: taal, rekenen en les over onze democrati-sche rechtsstaat. "En niet allerlei bijkomende taken."

De Tweede Kamer neigt ernaar de oplossing voor elk maatschappelijk probleem in het onderwijs te zoeken. Dan gaat het in debatten ineens over kookles, of de terugkeer van schoolzwemmen. "Superbelangrijk dat elk kind leert zwemmen. Maar je moet je afvragen of dat in het onderwijs moet. Want realiseer je dat dat bijna een halve schooldag kost." **Hanneke Keultjes Wouter Peer**